

Dejavniki branja

- percepcijski dejavniki,
- kognitivni dejavniki,
- motivacija, interes;
- socialno-kulturni dejavniki.

Percepcijski dejavniki

Vidna polja:

- fovealno,
- prifovealno,
- obrobno vidno polje in
- bralno polje.

Hitrost prepoznavanja črk ali besed je odvisna od:

- sposobnosti zaznavanja,
- vzorca gibanja oči,
- znanih/neznanih besed,
- tipografske značilnosti besedila.

Sposobnosti zaznavanja

Najbolj pomembni specifični zaznavni sposobnosti sta:

- sposobnost vidnega razločevanja (vizualne diskriminacije) črk, zlogov in besed,
- sposobnost glasovnega razčlenjevanja (segmentacije) prebrane oziroma izgovorjene besede na posamezne glasove.

Vzorec gibanja oči

- Prepričanje, da oči drsijo po tiskani vrsti stolpca in navzdol po strani ... pa ni tako!
- Pri tem dve poglobitni napaki: način gibanja in hitrost.

Fiksacije ali postanki

- pri branju se oči skokovito premikajo,
- vendar se med branjem vrstice večkrat ustavijo,
- fiksacijski odmori oziroma fiksacijski postanki (s starostjo bralca se zmanjšuje število in trajanje postankov),
- drugi vplivi: izurjenost bralca, težavnost gradiva, oblika, velikost črk in bralna razdalja.

Bralec:	Število gibov v vrstici:
dober	2 – 4
povprečen	5 – 6
slab	7 – 10

Regresija

- med branjem se včasih oči gibljejo nazaj proti začetku vrstice in delajo postanke;
- gibanje oči pri dobrem bralcu je drugačno kot pri slabem bralcu;
- regresija ali regresijski gibi.

Razred	Povprečno število regresij v vrstici
1.	4.5
2.	2.3
3.	1.8
4.	1.4
8.	1.0
srednja šola	0.7
univerza	0.5

Znane in neznane besede

- Pri znanih besedah se začenja proces zaznave z vidno podobo besede (začetni soglasnik/skupino soglasnikov, zadnjo črko, morda še kakšen samoglasnik – besedo poznamo).
- Neznane besede/manj znane besede zaznamo s procesom analize (pregledati vse črke v besedi in izgovoriti v mislih).
- Do pomena besede pride, ko bralec prepozna besedo v kontekstu in jo poveže s preteklimi izkušnjami.

Tipografske značilnosti besedila:

- dolžina in širina vrstice,
- presledek med vrsticami,
- svetlobni kontrast med papirjem in tiskom,
- vrsto tiska (debelejši tisk, poševni tisk),
- vrsta in dimenzija črk.

Najprimernejši tehnični pogoji tiskanega besedila za čim boljšo

zaznavo so:

- med tiskanimi črkami in belo podlago mora biti čim večji barvni kontrast;
- najlaže beremo besedilo v vrstici, ki je dolga približno 105 mm;
- manjše tiskane črke hitreje beremo kot velike.

Kognitivni dejavniki

- Ena izmed specifičnih oblik učenja je učenje branja – pomembna vloga otrokove intelektualne sposobnosti (kronološka, mentalna starost).
- Inteligentni količnik med najboljšimi napovedovalci bralne uspešnosti otrok v šoli.
- Različni koeficienti korelacije med obema variablama (uspeh pri branju, inteligentnost).

- Večina avtorjev ugotavlja, da obstaja izrazitejši odnos med bralno uspešnostjo in inteligentnostjo med nadaljnjim šolanjem. V nižjih razredih je prepoznava besed odvisna od sposobnosti vidnega in slušnega razločevanja, v višjih razredih pa temelji na bolj kompleksnih vidikih branja (na razumevanju in vrednotenju).

- Pozor: tudi otroci z nižjim inteligenčnim količnikom (tudi IQ pod 70) se lahko kar dobro naučijo brati, čeprav kasneje in počasneje ... a ne bodo dobro razumeli in zmogli ovrednotiti prebrano ter jih primerjati z drugimi besedili.
- Za pričetek opismenjevanja nujen pogoj določena stopnja inteligentnosti.

- Tempo učenja branja (in pisanja) je pri otrocih z različno stopnjo inteligentnosti različen. Bolj ko je otrok inteligenen, prej lahko pričnemo z učenjem branja (in pisanja), in bolj inteligentni otroci se veliko hitreje opismenijo kot manj inteligentni otroci.
- Pozor: Visoka stopnja inteligentnosti ni garancija za uspeh v branju (še posebej v prvih letih šolanja) – branje je veččina, ki zahteva veliko urjenja in vaje za dosežek avtomatizacije.